

8. Programma Energie op klimaat!

Inleiding en ontwikkelingen

Het klimaat verandert, de zeespiegel stijgt door de uitstoot van broeikasgassen. Fossiele grondstoffen worden schaars. In het interbestuurlijk programma staat daarom “samen werken aan het klimaat” als eerste urgente thema genoemd. De provincies hebben landelijk aangeboden het voortouw te nemen in de transitie naar schone energie (energietransitie) en het aanpassen aan klimaatverandering (adaptatie). Daarnaast heeft de provincie autonome taken op het gebied van waterbeheer. In het coalitieakkoord zijn deze ontwikkelingen vertaald naar 2 bestuurlijke hoofdpogingen: energietransitie en klimaatadaptatie. De uitvoering daarvan vindt plaats in het uitvoeringsprogramma's “Energie op Klimaat!” en “Woonplaats Zeeland”.

In de Zuidwestelijke Delta zijn natuurlijk kapitaal en economisch kapitaal ten zeerste met elkaar verweven. De opgave voor de toekomst is om binnen de randvoorwaarde van waterveiligheid het natuurlijk en het economisch kapitaal in evenwicht met elkaar te ontwikkelen. Tegelijk is in wereldwijd, Europees én nationaal verband is afgesproken om de CO₂-uitstoot te beperken. De Provincie Zeeland wil hier haar verantwoordelijkheid in nemen en het Zeeuwse deel van deze wereldwijde opgave realiseren. Om een steentje bij te dragen aan de wereldwijde en landelijke klimaatdoelen, én om een aantrekkelijke vestigingslocatie te zijn, is de uitdaging om te komen tot slimmer gebruik van eindige - en deels schaarse - grondstoffen, gebruik van biobased grondstoffen en materialen. Daarnaast moeten we fors meer energie duurzaam opwekken, energie besparen en willen we de ontwikkeling naar een kringloopeconomie stimuleren. De weg naar een groene economie biedt veel kansen voor Zeeland, maar vraagt ook een grote inzet. Zowel van ons als van de Zeeuwse partners. Hoewel we werken aan terugdringing van de CO₂-uitstoot en het beperken van klimaatverandering, is de al ingezette klimaatverandering niet terug te draaien. De klimaatveranderingen worden ondertussen steeds merkbaarder. De verwachting is dat we vaker te maken krijgen met extremere vormen van droogte, hitte, wateroverlast en een stijgende zeespiegel. Om een goede leefomgeving te behouden moeten we ons daaraan aanpassen.

Aanpassing gebeurt via de trits “weten – willen – werken”, waarbij het noodzakelijk is eerst goed te weten wat de effecten en mogelijke maatregelen zijn, vervolgens het willen werken naar oplossingen die tenslotte uitgevoerd worden.

In 2019 en de eerste helft van 2020 zijn stappen gezet in de uitwerking van de opgaven energietransitie en klimaatadaptatie. Dit heeft geleid tot de vaststelling van de regionale energiestrategie (RES). In 2021 zal ook de strategie voor klimaatadaptatie definitief worden. De uitvoering wordt in een programma aanpak vormgegeven. In 2021 worden startprojecten uitgevoerd gericht op o.a. verduurzaming van mobiliteit en gebouwde omgeving. In 2020 zijn reeds klimaat adaptieve maatregelen genomen, zoals bijdragen aan groene daken en groene schoolpleinen. De lopende proeftuin projecten zoet water bieden veel kennis en nieuwe projecten worden gestart. Anticiperen op klimaatverandering en uitvoeren Deltaprogramma is bij uitstek iets waar veel partijen bij betrokken zijn, en waar provincie niet (alleen) verantwoordelijk is voor het uitvoeren van acties. Juist via netwerksturing worden in die gevallen doelen gehaald.

Met betrekking tot energietransitie zijn verschillende pilotprojecten in uitvoering gebracht en steunen we initiatieven uit de markt die de CO₂-uitstoot helpen reduceren. Onder andere via onze deelname aan het fonds voor energietransitie van de Stichting Zeeuwse Publieke Belangen. Ook geven we door middel van duurzaam inkopen en het zelf inzetten van duurzame grond- weg- en waterbouw in onze infraprojecten het goede voorbeeld. Dit breiden we waar mogelijk uit met andere overheden in de regio.

Speerpunten

- Opbrengst windenergie (op land): 700 MW in 2030 en zonne-energie: 1.000 MW in 2030
- Helpen met uitvoering SDR-roadmap “klimaatneutrale industrie 2050”
- Maatschappelijk verantwoord inkopen en duurzame aanbestedingen in de grond- weg- en waterbouw.
- We voeren de regionale energiestrategie (RES) uit om de Zeeuwse CO₂-doelen te behalen.
- Uitvoeren acties uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie

Beleidskader

- Economische Agenda
- Kabinetsaanbod IPO/VNG/UvW “Naar een duurzaam Nederland”
- Convenant Ambitie 2030 “Duurzaamheid werkt!”

- Regionale Energiestrategie
- Richtlijn overstromingsrisico's
- Omgevingsplan

Maatschappelijk effect

De uitstoot van CO₂ (en andere gasen die eenzelfde werking hebben) worden verminderd en het gebruik van anders schaarse grondstoffen neemt af. De leefomgeving wordt aangepast aan veranderende (klimaat)omstandigheden waardoor inwoners en bezoekers van Zeeland kunnen leven in een veilige, aangename en klimaatbestendige leefomgeving.

Energietransitie

Het klimaat verandert, de zeespiegel stijgt door de uitstoot van broeikasgasen. Fossiele grondstoffen worden schaars. Daarom is wereldwijd, in Europees én nationaal verband afgesproken om de CO₂-uitstoot te beperken. Hier is een transitie in onze energievoorziening voor nodig. De Provincie Zeeland wil hier haar verantwoordelijkheid in nemen en het Zeeuwse deel van deze wereldwijde opgave realiseren.

Ambitie:

Het beoogde doel (maatschappelijke effect) is om met elektriciteitsproductie, mobiliteit, verwarming en industrie 49% minder CO₂ uit te stoten in 2030. De uiteindelijke stip op de horizon is 95% CO₂-reductie in 2050. Verschillende partijen in Zeeland hebben de ambitie uitgesproken dit proces samen te gaan vormgeven en uitvoeren.

Inzet:

De Regionale energiestrategie (RES) is de Zeeuwse vertaling van het mondiale en landelijk klimaatakkoord en vormt de koepel van de Zeeuwse energieaanpak: Parijs op z'n Zeeuws. Via het samenwerkingsplatform Zeeuws Energieakkoord hebben meer dan honderd partijen hier aan gewerkt. Provincie Zeeland is één van de initiatiefnemers en betalende partners. De provinciale rol in dit samenwerkingsproces is voornamelijk regisseur, aanjager en linking pin naar landelijk klimaatbeleid. In de RES is de Zeeuwse strategie bepaald om te komen tot een duurzame gebouwde omgeving, mobiliteit en elektriciteitsproductie.

Onder de RES wordt voor de verwarming van de gebouwde omgeving een apart spoor uitgewerkt via de zogenaamde regionale structuurvisie warmte. We ondersteunen gemeenten bij het maken van en warmtetransitieplannen per dorp/wijk.

Voor de energietransitie in de industrie is het samenwerkingsplatform Smart Delta Resources (SDR) opgericht. De Provincie is één van de deelnemende partijen. Analoot aan de RES maken we een strategie en uitvoeringsprogramma voor een energie-neutrale industrie in 2050, werken we deze uit en helpen we de industrie met realiseren.

Proces:

Energietransitie is een vraagstuk dat via netwerksturing wordt aangepakt. In het Zeeuws Energieakkoord werken meer dan honderd partijen samen aan de energietransitie in de RES. Dit netwerk kent een bestuurlijk en een ambtelijk kernteam, waarin de provincie, Zeeuwse gemeenten, waterschap, netbeheerder DNWG en ontwikkelingsmaatschappij Impuls vertegenwoordigd zijn. Zij sturen de dagelijkse gang van zaken aan, en besluiten over het proces. De gedeputeerde voor energie is voorzitter van de RES. De inhoud wordt vanuit de verschillende sectoren bepaald door alle relevante Zeeuwse partijen zoals bedrijven, maatschappelijke organisaties, burgercoöperaties en onderwijsinstellingen. Medio 2020 is de RES 1.0 door alle Zeeuwse overheden vastgesteld.

Aansluitend start de uitvoering en vindt concretisering van de strategie plaats via de regionale structuurvisie warmte, maar vindt ook direct een doorontwikkeling plaats richting een RES 2.0.

Smart Delta Resources (SDR) is een industrieplatform waarvan de grootste industriële bedrijven van Zeeland (incl. de Gentse Kanaalzone en Bergen op Zoom) lid zijn. Ook de provincie Zeeland is lid en zit in de board waar besluitvorming plaatsvindt. Ondersteuning en projectleider worden geleverd door ontwikkelingsmaatschappij Impuls.

Doelstellingen

Klimaatadaptatie en voldoende zoet water

Zeeland beheerst in 2050 de effecten van klimaatverandering (van hitte, droogte, wateroverlast en waterveiligheid) en voorziet in een optimalisatie van waterbeschikbaarheid en gebruik van zoet water. Om hiertoe te komen, wordt in 2021 een Klimaatadaptatie Strategie Zeeland opgesteld.

Een duurzaam bodemgebruik en goede kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, waterpeilen die voldoen aan normering en duurzame bescherming tegen overstromingen zoals aangegeven in de Europese Kaderrichtlijn Water (2027) en de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (2021).

Acties

Behoud en vergroting zoete grondwatervoorraden, herziening grondwateronttrekkingsbeleid 2019 obv gegevens Freshem

Het beleidsdoel t.a.v. zoet grondwater is duurzame instandhouding van de bestaande voorraden. De ambitie is om in 2021 een deel van Zeeland opnieuw te karteren op zoet en zout in de ondergrond (Freshem II) en daarmee een indicatie te krijgen over eventuele verkleining van de voorraad zoals die in 2015 bestond. Omdat op momenteel geen actieve controle op de onttrekkingen plaatsvindt, is het doel om in 2021 uit te werken hoe een systeem van bemetering worden doorgevoerd om inzicht te krijgen in de grondwateronttrekkingen.

Voortgang/Resultaat

De Zeeuwse grondwatervoorraden, te beschouwen als geborgen historische neerslag, vormen een regionale zoetwatervoorraad. De onttrekking ervan is gereguleerd, maar soepel van aard. De handhaving is beperkt. Lange tijd was dat geen probleem, omdat er weinig interesse in het water bestond, maar de afgelopen jaren is het aantal onttrekkingsbronnen enorm toegenomen. De droge zomers hebben geleid tot aanzienlijke extra onttrekkingen. De precieze omvang daarvan is helaas niet goed te bepalen, maar in het veld bestaat de overtuiging dat de zoete grondwatervoorraden de afgelopen jaren zijn verminderd. De herziening van het onttrekkingsbeleid ligt primair bij het waterschap, maar dat overlegt daarover regelmatig met de provincie. Het gevoel van urgentie over de noodzaak tot herziening lijkt bij de provincie wel wat hoger dan bij het waterschap.

Bepalen norm en definitief stelsel regionale keringen en deze aanwijzen en verankeren in waterschaps- en provinciale verordeningen

Op 17 maart 2020 hebben Gedeputeerde Staten ingestemd met het voorstel voor het stelsel aan regionale keringen en de nieuwe normering. Het geoptimaliseerde stelsel en de nieuwe normen worden als bouwsteen geïmplementeerd in de nieuwe omgevingsvisie en verordening. Zodra deze ingaat, zijn de nieuwe normen van kracht.

Voortgang/Resultaat

Berekenen en actueel houden overstromingsgevolgen in kader van EU-ROR

Voortgang/Resultaat

De berekeningen zijn uitgevoerd en aangeboden aan het Rijk ter voldoening aan de Europese richtlijn.

Robuustwatersysteem Zeeuws Vlaanderen; bij toekenning deelname in Horizon 2020 project

Subdoel: Voldoende zoet water en optimalisatie van zoet water gebruik

Voortgang/Resultaat

Robuust watersysteem; niet gehaald. De Horizon2020 aanvraag is niet toegekend. In het kader van de nationale wetenschapsagenda is ook een projectvoorstel ingediend. Dit is niet gehonoreerd. Het Interreg fresh4c's, waar het Robuust Watersysteem Zeeuws-Vlaanderen Braakman-Zuid een onderdeel van vormt, is toegekend en gestart.

Stimuleren adaptatie maatregelen, onder andere via subsidieregeling realisatie groene daken

■ Voortgang/Resultaat

De subsidie Groene Daken en Groene Schoolpleinen zijn beide opgesteld en in uitvoering.

Uitbouwen proeftuin zoet water (DeltaDrip), bijdragen aan ca 100 stuwtjes per jaar en bijdragen aan 100 ha/jaar peilgestuurde drainage

Subdoel: Voldoende zoet water en optimalisatie van zoet water gebruik

■ Voortgang/Resultaat

Voldoende zoet water en optimalisatie van gebruik zijn beleidsdoelen voor de lange termijn. In de Proeftuin Zoet Water worden proeven uitgevoerd die moeten uitwijzen hoe deze doelstellingen te bereiken zijn in een situatie zonder aanvoer van extern water. De voortgang van deze kennisontwikkeling verloopt goed. In 2019 zijn vier proeven in praktische zin gestart (DeltaDrip, Drainstore, Meer fruit met minder water, Waterhouderij Walcheren) en tevens is een monitoringproef voor en door boeren op Schouwen-Duiveland ondersteund. Deze proeven leveren informatie voor toekomstige toepassing op grotere schaal, dus hun directe bijdrage aan de beleidsdoelen is bescheiden, maar hopelijk zullen zij op termijn handelingsperspectief opleveren voor met name de boeren. Naast deze onderzoeksactiviteiten is in 2019 ook een financiële en organisatorische bijdrage geleverd aan een subsidieregeling voor fysieke maatregelen op het gebied van water. De subsidies waren bedoeld om de eerste stappen op weg naar een robuustere zoetwatersituatie op bedrijfsniveau te ondersteunen. Het beschikbare budget is overtekend, zodat hiermee wel een wat substantiëlere bijdrage aan de beleidsdoelstelling is/wordt gerealiseerd.

Stimuleren medegebruik waterkeringen via Meer Met Dijken Doen en Parels

■ Voortgang/Resultaat

De geactualiseerde top 10 Meer Met Dijken Doen en de stand van zaken van de Parels zijn behandeld op de Waterochtend eind september 2019. Er vindt regelmatig afstemming plaats met het Waterschap over meekoppelkansen (zoals natuur, recreatie, economie) bij Hoog Water Beschermingsprogramma (HWBP)-projecten; over de zandige kust en de dammen aan de Noordzee wordt daarnaast ook afgestemd met het verantwoordelijke ministerie van I&W.

Roode Vaart wordt uitgevoerd. Voorbereiden op leggen verbinding Roode Vaart en Zeeland

De uitvoering van de aanleg ligt op schema en de oplevering is voorzien voor eind dit jaar. Volgens afspraak is de Zeeuwse bijdrage reeds geleverd, zodat voor 2021 geen bijdrage meer wordt voorzien. Wel bestaat er een verplichting jegens provincie Noord-Brabant ten bedrage van € 919.551, maar deze bijdrage kent als voorwaarde de uitvoering van de alternatieve zoetwatervoorziening richting Tholen & Sint Philipsland. Invulling van die voorwaarde is niet aan de orde.

Energietransitie

In 2030 stoot de Zeeuwse samenleving 49% minder CO₂ uit in elektriciteitsproductie, mobiliteit, verwarming en industrie.

Acties

Medio 2021 wordt in de nieuwe Omgevingsvisie Zeeland ruimte geboden voor een succesvolle energietransitie en circulaire gebiedsontwikkeling

De RES is hier een integrale bouwsteen voor. In het proces om tot de Omgevingsvisie te komen wordt gebruik gemaakt van de regionale energiestrategie.

Voortgang/Resultaat

proces Omgevingsvisie is nog in gang

Het fonds energietransitie van de Stichting Zeeuwse Publieke Belangen van € 10 miljoen wordt besteed aan projecten die een wezenlijke bijdrage leveren aan de doelen uit de Regionale Energiestrategie (RES)

Zeeuwse innovatieve projecten gericht op CO₂-emissiereductie (49% in 2030 en 95% in 2050) kunnen een financiële bijdrage krijgen. De lead lijst is gevuld met startprojecten uit de RES waaronder het onderzoek naar de mogelijke toepassing van aquathermie in Zierikzee.

Voortgang/Resultaat

Nog niet al het budget van de stichting is besteed

In het waterstofdossier geven we absolute prioriteit aan het industriële verbruik: de komende jaren maken we werk van het vergroenen van de bestaande Zeeuwse waterstofvraag (elektrolyse).
Er wordt onderzoek gedaan naar locaties en ontwikkelmogelijkheden van elektrolyzers in Zeeland.

Met pilotprojecten doen we ervaring op met innovatieve vormen van duurzaam vervoer

Het doel is om tenminste 4 pilotprojecten in de logistiek op te zetten, zoals zero-emissie eilanddistributie, een deelplatform voor elektrische bedrijfswagens en de opzet van slimme mobiliteit door het delen van mobiliteit. In samenwerking met Zeeland Connect en met ondersteuning van OP-Zuid werken we aan het programma zero-emissie logistiek. Subdoel: Stimuleren CO₂-arme mobiliteit en duurzaam GWW.

Voortgang/Resultaat

Samen met gemeenten werken we in het "Zeeuws energieakkoord" aan het verduurzamen van particuliere woningen

Onderdeel van de aanpak is het maken van een regionale structuurvisie warmte en warmtetransitieplannen per dorp/wijk, waar we gemeenten in willen ondersteunen.

Subdoel: Realiseren aardgasloze verwarming (Gebouwde omgeving)

Voortgang/Resultaat

Voor de OV-concessie verkennen we de mogelijkheden voor zero emissie bij de vervanging van CNG bussen

In 2024 loopt de huidige concessie af en zullen de diesel en CNG bussen vervangen worden door zero emissie bussen. In 2021 worden alvast 11 dieselbussen vervangen door elektrische bussen.

Subdoel: Stimuleren CO₂-arme mobiliteit en duurzaam GWW.

Voortgang/Resultaat

Verkenning is gedaan en moet in 2020 leiden tot een beslissing

We doen samen met partners pilotprojecten aardgasloze wijken en leren hiervan voor de toekomst. Dit doen we o.a. door de inzet van een energiemakelaar voor restwarmte (waarvoor we EU-subsidie krijgen)

In 2021 bieden we een gemeente ondersteuning bij een aanvraag voor de laatste ronde van het landelijke programma aardgasvrije wijken. Eind 2020, begin 2021 worden de uitkomsten van de haalbaarheidsonderzoeken restwarmte Borsele en Kanaalzone gepresenteerd. Subdoel: Realiseren

van energiebesparing via aardgasloze verwarming (Gebouwde omgeving) o.a. door benutting van industriële restwarmte.

■ Voortgang/Resultaat

We faciliteren elektrisch vervoer door het ondersteunen van de uitrol van (snel) laadinfrastructuur en het vormgeven van Zeelandbreed beleid

Aan de hand van de Roadmap laadinfra Zeeland wordt voor personenauto's een laadpalenkaart tot 2025 voor elke gemeente gemaakt. In 2021 zal ook voor andere modaliteiten het opstellen van kaarten in gang worden gezet. De landelijke samenwerking wordt versterkt. Zeeland is regiovertegenwoordiger voor de NAL Zuidwest (Zuid-Holland-Zeeland) en zal deze samenwerking verder doorzetten om de versnelling in de laadinfra te faciliteren. Subdoel: Stimuleren CO2-arme mobiliteit en duurzaam GWW

■ Voortgang/Resultaat

Roadmap laadinfra gereed

We geven zelf het goede voorbeeld: de Provincie Zeeland koopt maatschappelijk verantwoord in volgens de doelen die GS hebben gesteld in het actieplan MVI 2017-2020

Een substantieel deel van de impact wordt gerealiseerd bij aanbestedingen in de grond- weg- en waterbouw (GWW) middels een ambitieweb. Subdoel: 49% CO2-emissiereductie in 2030 en 95% reductie in 2050.

■ Voortgang/Resultaat

We realiseren wind-, zon- en getijprojecten, met als doel in 2030 binnen de provinciegrenzen 10,5 PJ duurzaam op te wekken (dat staat gelijk aan het volledige huidige elektrisch verbruik in Zeeland)

Subdoel: Opwekking 10,5 PJ duurzame energie in 2030

■ Voortgang/Resultaat

We werken samen met bedrijven een strategie uit om tot een klimaatneutrale industrie te komen (via SDR, het platform Smart Delta Resources).

De uitwerking van de 8 programmalijnen uit de 'Roadmap towards a climate neutral industry in the Delta Region' faciliteren we door lobby activiteiten en medefinanciering van haalbaarheidsstudies en pilot/demoprojecten. Drie onderzoeken uit het pakket "Wind in de zeilen" helpen hierbij: naar waterstofhub Zeeland, kansen voor CCS (afvang en opslag van CO2) en naar de (380 kV) elektriciteitsontsluiting van Zeeuws-Vlaanderen.

■ Voortgang/Resultaat

Trendindicatoren

Trendindicatoren	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020

Emissie van broeikasgassen in ton CO ₂ -eq/jaar	10.419.689	9.400.200	10.029.031	9.913.316	9.786.080	Nnb	Nnb	Nnb
Aantal (semi)publieke laadpunten EV**	133	220	273	400	472	557	826	1192
Energiegebruik Gebouwde Omgeving per inwoner	42,37 GJ	40,61 GJ	41,15 GJ	40,51 GJ	39,63 GJ	39,75 GJ	Nnb	Nnb
Energiegebruik Mobiliteit* * exclusief scheepvaart en visserij	14.223 TJ	14.348 TJ	14.494 TJ	14.382 TJ	14.286 TJ	14.225 TJ	Nnb	Nnb
Energiegebruik Industrie en Energie	106.306 TJ	85.620 TJ	92.767 TJ	91.590 TJ	94.101 TJ	Nnb	Nnb	Nnb
Klimaatstresstesten						6	13	
Normering regionale keringen							Fase 1 afgerond	
Projecten proeftuin zoet water				1	3	3	4	

** Aantal installaties in december van het desbetreffende jaar, m.u.v. 2020 waarvoor het cijfer van juni is gebruikt (voorlopig cijfer)

Van de landelijke Klimaatmonitor zijn de meest recente data gebruikt.

Doelindicatoren

Doel	Indicator	Stand 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021	Einddoel
Hernieuwbare energie	PJ	5,9 PJ	nvt		2030: 10,5 PJ
Emissie van broeikasgassen					2030: 49% minder dan 1990 (ntb)
Uitvoeren klimaatstresstesten	Aantal	13	14	n.v.t.	14
Uitvoeren projecten zoet water	Aantal	1	2	5	5

Uitvoeren projecten regionaal waterbeheer	Aantal		1	3	3
Opstellen klimaatadaptatie strategie	Aantal	0	1	1	1

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	B2021
Lasten	
080101-Uitvoering klimaatadaptatie en voldoende zoet water	276
080103-Energietransitie	1.283
089999-Ambtelijke inzet	2.921
Totaal Lasten	4.480
Baten	
080103-Energietransitie	16
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-4.463
Onttrekkingen	
980899 Bestemmingsreserves-Pr.8	2.340
Toevoegingen	
980899 Bestemmingsreserves-Pr.8	83
Mutaties reserves	2.257
Resultaat na bestemming	-2.206